AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 17.5.2006
COM(2006) 217 végleges

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE A TANÁCSNAK ÉS AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK

Jelentés az önkéntes és térítésmentes véradás tagállamok általi ösztönzéséről

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE A TANÁCSNAK ÉS AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK

Jelentés az önkéntes és térítésmentes véradás tagállamok általi ösztönzéséről

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés ... 3
2. Önkéntes és térítésmentes véradás ... 3
2.1. Térítésmentesség ... 3
2.2. Költségtérítés ... 3
2.3. Munkaidő-kedvezmény ... 4
2.4. Étkezés ... 5
2.5. Köszönetnyilvánítás ... 5
2.6. Összegzés. ... 5
3. Az önkéntes és térítésmentes véradás népszerűsítése ... 5
3.1. Információterjesztés ... 5
3.2. Különleges napok ... 6
3.3. A diákok figyelmének felhívása ... 7
3.4. Következtetések ... 7
4. A Bizottság fellépése ... 7

1. BEVEZETÉS

Az emberi vér és vérkomponensek gyűjtésére, vizsgálatára, feldolgozására, tárolására és elosztására vonatkozó minőségi és biztonsági előírások megállapításáról, valamint a 2001/83/EK irányelv módosításáról szóló, 2003. január 27-i 2002/98/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel[1] összhangban ez a jelentés a tagállamok által az önkéntes és térítésmentes véradás előmozdítására tett intézkedéseket foglalja össze, valamint bemutatja azokat az intézkedéseket, amelyeket a Bizottság szándékozik tenni annak érdekében, hogy önkéntes és térítésmentes véradás révén biztosítsa a Közösség önellátását vérkészítmények tekintetében.

2. ÖNKÉNTES ÉS TÉRÍTÉSMENTES VÉRADÁS

Az önkéntes és térítésmentes véradásnak több uniós tagállamban is hosszú hagyománya van. Több mint ötven éve elfogadott gyakorlat Franciaországban, Luxembourgban, Észak-Írországban, Szlovéniában, a volt Csehszlovákiában, és hosszú múltra tekint vissza Belgiumban, Dániában, Angliában, Finnországban és Hollandiában. Cipruson 1977-ben, Spanyolországban és Máltán a 80-as években, Olaszországban, Portugáliában, Görögországban és Észtországban a 90-es években vezették be.

2.1. Térítésmentesség

Franciaországban a véradományért nem adható sem közvetlen, sem közvetett térítés. Tilos a készpénzes térítés, vásárlásra vagy kedvezményre jogosító csekk, illetve bármely más olyan dokumentum adása, amelyik harmadik fél által nyújtott kedvezmény igénybevételére jogosít, tilos értékek ajándékozása, továbbá bármilyen segély vagy kedvezmény nyújtása.

Az Egyesült Királyságban minden véradás önkéntes és térítésmentes. Ausztriában sem fizetnek a véradóknak, Németországban pedig 2005 februárjában módosították a transzfúziókról szóló törvényt, amely kimondja, hogy a véradás ingyenes.

Szlovákiában a nemzeti vérellátó intézet által szervezett véradások önkéntesek és térítésmentesek. Az egyes transzfúziós osztályokon adott vér hozzávetőleg 4%-áért fizetnek. Ezek többnyire trombocitaferézises vagy ritka esetek.

2.2. Költségtérítés

Az önkéntes és térítésmentes véradás elve nem zárja ki a véradóknak nyújtott kompenzációt, amennyiben az a véradással kapcsolatban felmerült költségek térítését és a kellemetlenségek jóvátételét szolgálja. Több tagállamban is megtérítik az utazási költségeket. Csehországban az utazási költségeken felül a kiesett jövedelem is kifizethető, de erre a gyakorlatban ritkán kerül sor. A véradó kérhet adókedvezményt, ha a jövedelemkiesést nem igényli vissza véradáskor (ez véradásonként kb. 10 euró, évente legfeljebb 50–70 euró adókedvezményt jelent). Az adókedvezményt kérő véradók aránya a becslések szerint 60%, mivel sok véradó nem fizet adót (például mert diák). Egyes véradók időarányos kárpótlást kérnek.

[1] HL L 33., 2003.2.8., 30. o.

A magyarországi vérgyűjtő központok az indokolt és igazolt utazási költségeket térítik az országos vérellátó szolgálat főigazgatója által megállapított rögzített ráták szerint. Az útiköltségeket akkor is térítik, ha az önkéntes nem bizonyul alkalmasnak a véradásra.

1999-ben a litván kormány felajánlotta, hogy azok, akik negyvenszer részt vettek ingyenes és térítésmentes véradásban, valamint közreműködtek az önkéntes és térítésmentes véradás szervezésében, állami nyugdíjat igényelhetnek. 2004 júniusában azonban úgy módosították a véradók kompenzációjáról szóló törvényt, hogy lényegesen csökkentek ezek a juttatások.

Franciaországban az útiköltségek térítésére van mód, de ez nem vonatkozik rögzített összegű visszatérítésekre.

Németországban a transzfúziós törvény kimondja, hogy a véradókat valós költségeik fedezésére és a véradomány jellegétől függően lehet költségtérítésben részesíteni. A térítés összege nem haladhatja meg a 25 eurót teljes véradomány esetén. Az *Arbeitskreis Blut* 2001-es határozata szerint „nincs arra vonatkozó tudományos bizonyíték, hogy Németországban a vér- és vérplazmakészítmények biztonságát károsan befolyásolná a vér-és vérplazma-adományozóknak fizetett költségtérítés.” Úgy tűnik, hogy a térítés nyújtása nem befolyásolta a véradó csoportok összetételét vagy a véradások gyakoriságát.

Svédországban egyes vérellátó központok fokozatosan felhagynak a hagyományos, 30 svéd korona (körülbelül 3 euró) összegű térítés nyújtásával, azt már csak az aferézises trombocita- és granulocita-donoroknak fizetik ki. Ez az összeg nem a véradás ösztönzését szolgálja, hiszen nem egészen fedezi a véradó központhoz való utazás és az onnan való visszautazás során felmerülő tömegközlekedési díjakat. Ausztriában a plazmadonorok legfeljebb 25, a trombocitadonorok legfeljebb 50 eurós térítést kapnak, amikor plazmaferézises vagy trombocita-aferézises véradásban vesznek részt.

Hollandiában jogszabály tiltja az ésszerű kiadásokon kívüli költségek térítését. Luxemburg a nyolcvanas évek végén felhagyott az útiköltségek térítésével.

2.3. Munkaidő-kedvezmény

A Cseh Köztársaságban a munkavállalók a véradás és az orvosilag szükséges pihenés idejére távozhatnak el. Szlovéniában a munkavállaló szabadnapot kap a véradás napján, ezt a munkáltató az egészségbiztosítón keresztül kifizeti. Lettországban lehetőség van arra, hogy az egészségügyi intézményben vért adók a véradás másnapján pihenőnapot kapjanak. Ez a nap hozzáadható az éves fizetett szabadsághoz a kereset módosulása nélkül. Luxemburgban a munkáltatótól függ a véradás miatt a munkahelytől távol tölthető idő hossza, de legfeljebb négy óra lehet. Máltán a munkáltatókat ösztönzik, hogy engedjék el dolgozóikat véradásra. Korábban egy nap szabadságot engedélyeztek véradás esetére, de ez a gyakorlat azóta megszűnt.

Franciaországban a szigorúan a véradással, a vérgyűjtő helyhez való közlekedéssel és szükség szerint az onnan való visszatéréssel, az esetleges orvosi vizsgálattal és anamnézissel, az orvosilag szükséges pihenéssel és uzsonnával töltött idő munkaidőnek számít és aszerint fizetendő, anélkül, hogy ez térítésnek számítana.

2.4. Étkezés

Lettországban az önkéntes véradók étkezési hozzájárulást kapnak, Szlovéniában a véradás előtt és után uzsonnát; Magyarországon a donort kalória- és folyadékpótló étkezés illeti meg abban az esetben is, ha a vérvétel nem eredményezett felhasználható vérkészítményt.

2.5. Köszönetnyilvánítás

Az önkéntes és térítésmentes véradás esetében fontos megköszönni a véradó gesztusát. Az elismerés Ausztriában egy jelképes ajándék, Litvániában és Lengyelországban kitűző, toll, teáscsésze, törölköző, póló, bögre, képeslap, hátizsák, de akár igazolvány vagy érme is lehet bizonyos adománymennyiség után. A Cseh Köztársaságban bronz-, ezüst- és aranyérmet, Görögországban oklevelet és egy rézkitűzőt, Luxemburgban állami kitüntetést kapnak az önkéntesek. Sok tagállamban, így Görögországban és Írországban is tartanak éves díjátadó ünnepségeket a véradók számára. Ezeken részt vesz a sajtó, a helyi közigazgatás és megjelennek politikusok. Lengyelországban azon önkéntes véradókat, akik (férfiak esetében) legalább 6, illetve (nők esetében) legalább 5 liter vért adományoztak, a „Tiszteletbeli önkéntes véradó” címmel és egy kitűzővel jutalmazzák.

2.6. Összegzés

Noha az önkéntes és térítésmentes véradás elvét minden tagállam ismeri, mindenhol mást és mást értenek alatta. A költségtérítés és a munkaidő-kedvezmény mértéke is országonként különböző.

3. AZ ÖNKÉNTES ÉS TÉRÍTÉSMENTES VÉRADÁS NÉPSZERŰSÍTÉSE

Európában számos módon ösztönzik az önkéntes és térítésmentes véradást. Kiadványok, útmutatók szerkesztésétől a meghatározott célcsoportokat, például diákokat célzó reklámon át számos módszer használatos.

3.1. Információterjesztés

Litvániában szórólapokat és posztereket osztogatnak az ingyenes véradásról, Spanyolországban postai bélyeg hirdeti azt. A Cseh Köztársaság, Spanyolország, Ciprus, Görögország és Szlovénia arról számolt be, hogy egészségügyi minisztériumaik támogatták a tájékoztató és népszerűsítő kampányokat, hirdették az ingyenes véradást ösztönző rendezvényeket, támogatták a szórólapos és plakátos információterjesztést a nyilvánosság és a donorok körében.

Lengyelországban a Vöröskereszt adott ki plakátokat és zászlókat az önkéntes véradásról és annak társadalmi jelentőségéről. Iskolák, kórházak, helyi közigazgatási hivatalok, egészségközpontok kaptak ezekből, és vérgyűjtő rendezvényeken is terjesztették. Rádiós és televíziós műsorok készülnek, a véradók számára koncertek, zenei programok kerülnek megrendezésre.

Németországban a gyógyszerek reklámozásáról szóló törvényt módosították, így már nem szabad a vér- vagy vérplazmaadományt pénzbeli juttatás vagy költségtérítés említésével reklámozni. Emiatt a vér- és vérplazmagyűjtő szolgálatoknak át kellett gondolniuk a véradás népszerűsítésére irányuló stratégiájukat.

Lettországban a véradók országos központja szervez információs és népszerűsítő kampányokat. Az orvosok azokban az esetekben is ösztönzik az embereket véradásra, amikor egy hozzátartozójuknak vérátömlesztésre volt szüksége.

Olaszországban az 1990-es években kezdődtek kampányok, és ezeket főleg a nyári hónapokra időzítették, hogy a szezonális vérhiányt ilyen módon enyhítsék. Azóta országos terveket dolgoztak ki a véradás népszerűsítésére és a nemzeti önellátás kialakítására.

2004-ben a litván egészségügyi miniszter jóváhagyta az önkéntes és térítésmentes véradást ösztönző programot. A vérgyűjtés elveiről szóló előadás mellett koncertre is sor került, és a tömegkommunikációs eszközök sugároztak az önkéntes véradást hirdető reklámokat.

Máltán a nemzeti transzfúziós intézet televíziós és rádiós műsorokban, valamint a helyi sajtóban megjelenő cikkeken keresztül népszerűsíti a véradást.

Spanyolország autonóm régióiban 60 szervezet foglalkozik a véradás népszerűsítésével (előadások, plakátok, szórólapok, idézetek, vérgyűjtő központok szervezése, a donorok utókövetése, konferenciák tartoznak eszközeik közé).

Magyarországon számos projekt, toborzó kampány és reklám segítette az önkéntes véradás előmozdítását; a véradás társadalmi értékét erősen hangsúlyozzák.

Spanyolországban, Írországban, Máltán és az Egyesült Királyságban felmérések készültek az önkéntes és térítésmentes véradással kapcsolatos attitűdökről, a véradás akadályairól, a reklámkampányok hatásáról, a vérgyűjtő rendezvények elérhetőségéről, a vérhiány okairól és kezeléséről.

Írországban az országos vérellátó szolgálat marketingigazgatót vett fel, akit a vállalati kapcsolatok erősítésével, közösségek, üzleti vállalkozások és diákcsoportok számára tartott előadások szervezésével bíztak meg. Egy ügynökséget is szerződtettek a véradást reklámozó kampány írországi bonyolítására. Az olyan marketingfogások használata, mint a fizetett hirdetés, a direkt marketing és a közönségkapcsolatok sikeres az Egyesült Királyságban, ahol közvetlen hatást és megnövekedett tudatosságot váltott ki.

Olaszországban internetes kampány zajlott 2002-ben: külön portálokon kifejezetten a vérgyűjtő állomások tevékenységére hívták fel a figyelmet. Írország vérgyűjtő szolgálata 2003 szeptemberében átszervezte weblapját, hogy a donorok számára e-mailes figyelmeztetéseket, klinikák keresésére szolgáló eszközöket, klinikai naptárokat, valamint kapcsolódó információkat tegyen elérhetővé. Skóciában a honlap alkalmas on-line jelentkezésre, a donorokkal kapcsolatos információ keresésére, időpontok ellenőrzésére és az egészséggel kapcsolatos kérdések feltételére. Szöveges üzenetek küldését is kipróbálták Írországban, hogy emlékeztessék a donorokat, ha vérgyűjtő klinikák közelében járnak.

3.2. Különleges napok

A nemzetközi véradó nap jó lehetőség arra, hogy a tagállamok népszerűsítsék a véradást. Görögország, Spanyolország, Szlovénia és Lengyelország mind beszámolt olyan rendezvényről, amelyen az önkéntes véradók szerepét a médiában vagy a nyilvánosság előtt hangsúlyozták.

Olaszországban minisztériumi rendelettel hirdettek országos véradó napokat 2002 és 2005 között, ezeket kulturális programokkal kötve össze. Lengyelországban „nyílt napok” kerülnek

megszervezésre, ahol orvosok és laborigazgatók beszélnek a véradásra való alkalmasságról, valamint a vérgyűjtés, a vérvizsgálatok és a vér feldolgozásának módszereiről. A "Vért az életért" héten Írországban egy héten át tartó rendezvénysorozat foglalkozik a tudatosság növelésével.

3.3. A diákok figyelmének felhívása

A diákokat célzó programokat az Egyesült Királyságban hajtottak végre; Skóciában átfogó iskolai és egyetemi toborzás is zajlott. Írországban oktatófilm készült, Lettországban az országos véradó központ szervezett a felsőoktatási intézményekben a vérfeldolgozásról és a véradásra való alkalmasságról tájékoztató előadásokat. Lengyelországban iskolai és főiskolai ismeretterjesztő kampányok foglalkoztak a vérgyűjtéssel, a vér vizsgálatának módszereivel és a vérkészítményekkel. Országos versenyt hirdettek „A fiatal vér életeket ment" címmel, amelyen főiskolás fiatalok vettek részt. Azok az intézmények, amelyek diákjai a legtöbb vért adták, díjat kaptak. Szlovéniában a Vöröskereszt szervez előadásokat középiskolások számára.

3.4. Következtetések

Különböző kezdeményezések léteznek az ingyenes és térítésmentes véradás ösztönzésére, ezek között még oly különbözőek is, mint a marketing, a diákprogramok vagy az elektronikus kezdeményezések. Ezek egy része önmagában a véradást próbálja ösztönözni, más része kifejezetten a térítésmentes véradással foglalkozik. Érdemes megosztani a tapasztalatokat és meghatározni a legjobb gyakorlatokat ezen a téren.

4. A BIZOTTSÁG FELLÉPÉSE

A Bizottság továbbra is arra fogja bátorítani a tagállamokat, hogy ösztönözzék az önkéntes és térítésmentes véradást. A Bizottság integrált megközelítést kíván alkalmazni, ennek részeként különböző stratégiákat fog kidolgozni a vérhiány kezelésére és az önellátás megteremtésére. Az emberi vér- és vérplazmakészítmények területén az önellátás biztosítása érdekében az önkéntes és térítésmentes véradás előmozdításához a következő fellépést javasolja:

A közösségi egészségügyi program keretében európai méretű tanulmányt kell készíteni arról, hogy milyen gyakorlatok a legeredményesebbek az önkéntes és térítésmentes véradás előmozdításában, figyelembe véve a véradással kapcsolatos attitűdökről korábban készült kutatásokat is. Az említett tanulmány végső célja kidolgozni a figyelemfelhívó kampányok alapelveit és módszertanát, alapja pedig a donorok toborzására és megtartására használt marketingfogások, diákprogramok és elektronikus kezdeményezések hatásának vizsgálata.

A Közösség önellátásával kapcsolatos vitát folytatni kell, mert ez azzal a gondolattal egészíti ki az önkéntes és térítésmentes véradás ösztönzését, hogy a vérkészítményeket körültekintően kell felhasználni, ami az önellátás másik feltétele.